

Kako je bilo takrat hudo, ko sem jaz doraščal! Tedaj je kmet trpel, tedaj! Desetina, tlaka, kazen, vse to je morilo in trlo siromaka. Zasluzek je bil pa slab; za dvajset borov se je moral človek ubijati ves dan, da mu je pot s curkom lil po čelu. Sedaj ima pa zadnja dekla plačilo, kakoršno poprej prvi hlapec. Potem pa tožijo, da denarja ni. Seveda — kaj pa znošijo vse v táberne in žužlje ter zmečejo godcem v „škant“! Sploh se svet ne zna več vesti, kakor se gre. Čemu treba kmetu tako drage obleke? Vsako dekle misli, da mora imeti v nedeljo svilen ruto na glavi, pa čevlje na „cvrk“. To je res lepo in brdko. Toda tako oblačilo ni za nas. Naj gre v takih čevljkah v planino, ali kamor si bodi! Bosa pride nazaj. Čevlji bodo pa cvetli in režali kakor ona-le kompáva tam pred durmi. Nekdaj smo pa naredili vse doma. Šajovko in jirhaste hlače — to je človek nosil in nosil, da se je postaral, pa še ni bilo raztrgano. A dandanes smo tako daleč, da se mlade kar sramujejo pokriti se s pečo. Rajni gospod župnik — Bog jim daj najlepšo krono nebeško, tako dobri gospod so bili in stare može jako spoštovali, — ta so prišli nekoč mene obiskat. Pomenila sva se več stvari; prišla sva tudi na nošo. In kaj so mi rekli gospod naravnost iz očíj v očí? „Ker je izginila nedolžnost od deklet, zato se pa sramujejo belih peč.“ Vidiš, tako so mi rekli sveti mož, in prav tako je in nič drugače. Prav so rekli. Naj le pogleda, kdor bi drugače mislil, kakšen je sedaj mladi svet.

Toda, le veruj mi, dolgo ne bo tako. Bog bo zavzdignil svojo težko roko in bo strašno pokaznil malopridneže. Ti boš vse to še doživel, ako te ne zadene posebna nesreča; jaz bom pa tedaj že na onem svetu, Bog mi daj milostljivo sodbo in ti moj patron, sv. Klemen!

Moja rajnica mati so mi pravili o prerokovanju iz Šibilnih bukev; kako bo tedaj hudo, ko se bo vila železna kača po vsem svetu. Kri bo kar s curkom tekla. Turška mula bo Rajno pila. Tako daleč nekje še za Dunajem bodo

pa Turka potokli, da ga bodo peljali na Turško lahko na dveh vozeh. Poprej bodo ljudje nosili rdečo obleko, da se ne bodo poznali krvavi madeži. Tako se bere v Šibilnih bukvah.

In daleč ne more biti več ta čas. Železnica gre menda po vsem svetu, ljudje nosijo rdeče jopiče, moški in ženske — vsi vprek. To je jasno znamenje, da bo ob kratkem obletenje sveta.

Jaz večkrat tako modrujem sam pri sebi, da bi bil kmalu sedaj nastopil vlado čez svet — nov Bog.“

„Pa vendar ne?“ menim jaz.

„Lej ga no! Ne smeš napak razumeti! Da je Bog več in vedno isti, verujem tudi jaz. Saj so me tako mati naučili v božjih lastnostih. Samo tako bi človek lahko mislil. Vse je izpremenjeno: Mera nova, noša druga, postave drugačne, jezik drugačen, še celó gospodje nam nekam drugače pridigujejo. Ljudje z roko že skoro nič ne delajo. Za vse imajo tiste šmentane kolovrate — mašine ali kakor že imenujejo tega spaka. Če je gospodarstvo vse drugačno, tedaj je tudi gospodar drugi, ne?“

„Res bi človek mislil, da je tako“, moral sem mu pritrditi.

Ker se je bližalo poldne, vstal sem ter se poslovil. Klemenček je pa vzel sekiro, ovil si okrog pasa vrv in šel z menoj vred iz bučelnjaka. Tu zunaj je še postal ter mi rekel:

„Če boš imel čas in se ti bo ljubilo, pridi pa še k puščavniku, da se kaj pomeniva! Mogoče, da še dobi „muha“ ta čas toliko, da ti malo postrežem z medom. Sedaj grem pa gori v Peči, če dobim pripraven gaber, da si popravim vez pri strehi.“

In mož je odšel počasi navkreber.

Jaz sem se pa še jedenkrat ozrl za njim ter si mislil: „To je ded stare skorje, prava podoba strogo konservativnega slovenskega kmeta. Le-to ima za pravo in dobro, česar se je navadil pri svojem očetu in kar je po večletni izkušnji spoznal za dobro. Novotarije so mu pa trn v peti. — Prav pravi Klemen.

Za vero in dom.

(Iz dobe narodnega probujanja. — Spisal A. Sušnik.)

I.

Še danes vidim v duhu častitljivo postavo našega gospoda župnika, sivolasega starčka. Glava mu je bila sneženobela, toda srce vedno mlado, obličje vedno smehljaajoče, roka vselej

darežljivo odprta, in desnica nikoli ni vedela, kaj dela levica.

Prišel je v našo vas, ki je ob meji štirskokoroški, za vero in domovino ves vnet in navdušen mlad duhovnik, in potem je pol stoletja bival med nami. Ljubeznivi in dobri starček

je bil nam vsem oče. Tri rodove je vzgojil — poznal je vse seljane od zibeli, — rastle smo mu pred očmi: kaj čudo, da smo ga vsi ljubili z isto otroško ljubeznijo!

Kogar je trla bol, da je onemagal pod hudimi udarci krute usode, šel je iskat tolažbe in pomoči h gospodu župniku.

Ko sta klečala ženin in nevesta pred oltarjem, da se za vselej zavežeta, razložil jima je v ganljivem ogovoru, predno je blagoslovil njuno zvezo, važnost zakonskega stanú, ter jima govoril od srca do srca, od duše do duše, da so se vsi prisotni solzili; da, celó častitljivega starčka, spojivšega njuni roki s štolo, so često polile solzé veselja.

In kaj stoprav tedaj, ko je spremljal trupla svojih dragih župljanov na poslednjem potu tje na tibi in mirni kraj, od koder ni več povratka! Oj, kako je znal ganiti do solz seljane, oj, kako jim je vlival v srca uteho! Govoril je tako prepričevalno, da je človek moral nehoté prestati v tugovanju ter poslušati besede mirú in ljubezni.

Tak dragocen zaklad je imela naša vas; kaj čuda, da smo ga čuvali kakor punčico svojega očesa.

Tik našega sela je bival na svojem gradiču tudi patron ali zaščitnik naše župnije. Dokler je živel starikavi grof, ni bilo odkritosrčnejših prijateljev, nego sta bila oba starčka. Jednaka starost, jednaka srca, jednako mišljenje, vse to je družilo oba moža v iskreno prijateljstvo. Grof je bil mnogo let vdovec, in ker ni imel lastnih otrok, da bi mu vedrili tužno in zapuščeno življenje, iskal je zadovoljnosti in notranjega mirú v osrečevanju tistih ljudij, katere je usoda izročila njegovi oskrbi in nadzorstvu. Najbolje se je pri tem godilo še našemu selu. Lepo šolsko poslopje, v istini veličasten hram, z novo zgrajenim župniščem je pozdravljal že iz daljave vsakega prišleca.

Tu je bilo mnogo rodbin, katerim je grof kumoval pri sv. krstu; sam je držal novorojenčka na rokah in potem obdaril vso družino. V takih razmerah je bilo naše selo jako srečno.

II.

Bili so pravi praznični dnevi, kadar je stari grof bival med nami, dnevi, katerih se je radovalo staro in mlado, najbolj pa še naš župnik. Jedina stvar, katera mu je vselej kalila veselje in ga navdajala s tužnimi mislimi — je bila nekaterikrat ta, da se je s starim grofom pripeljal k nam tudi njegov mladi sinovec — baron Alfred. Ta je bil svojemu stricu povsem nejednak, v mišljenju in v vedenju. Kakor je stari grof gojil v srcu iskreno ljubezen do svoje

rodne zemlje in spoštoval slovenski jezik, istotako je baron Alfred ob vsaki priliki, kjer je le mogel, pojavljal svoje sovraštvo do vsega slovenstva. Pred stricem je mladi licemerec sicer prikrival in zatajeval oprezno to svoje protislovensko mišljenje, seveda ne iz spoštovanja pred njim, temveč z bok strahú, da bi ga ujec ne izdedil. Zato je pa nam vaškim fantom često pokazal svoj značaj in mišljenje svoje.

Nekoč v jeseni — bile so počitnice — smo bšli na ledini žogo, kar se proti nam v kočiji pridrví baron Alfred. Hitro se mu umaknemo v stran ter ga po domače, po starem slovenskem običaju pozdravimo: „Hvaljen bodi Jezus Kristus!“ — Mladi baron ostrmí, zareži nad nami, češ, mislimo-li, da je on kak glup kmet, — da ga takó pozdravljamo: „Od danes zanaprej me ne smete več tako pozdravljati, ampak reči morate: „Küss' die Hand, Euer Gnaden!“

Kako me bodete torej v prihodnje pozdravljali?“ obrne se baron proti meni, ki sem stal tik njega.

„Takó, kakor pozdravljamo starega gospoda grofa in kakor so nas učili gospod župnik: „Hvaljen bodi Jezus Kristus!“

Jedva sem izgovoril te besede, zažvižga po zraku bič; baron Alfred me je udaril po glavi, rekóč: „Vam bom že izbil iz glave to slovenščino!“

Nu, ni je nam izbil.

Drugega dné so pripovedovali ljudje po vasi, da je baron Alfred moral brzo ostaviti grad. Gospod župnik, obveščen o tem izgredu mladega aristokrata, naznanil je vse staremu grofu. Ta se je tako razsrdil, da je sinovec moral na mah oditi izpod strehe.

III.

Minulo je nekoliko let. Prišle so nam dijakom zopet vesele počitnice. Odrinil sem torej domov v svoje rodno selo, da se nekoliko tednov odpočijem v dragi domovini.

Pri nas se je mnogo premenilo. Stari grof je bil umrl, in uprava vseh posestev je prešla na mladega Alfreda, kateri je sedaj uganjal svoje burke. Prvo, kar je namerjal, je bilo: čisto nemška šola, s katero je hotel osrečiti naše selo. Pozval je torej v grad župana ter mu povedal, da hoče sam ob svojih troških zgraditi nemško šolo, in šoli bo izkazoval še mnogo drugih dobrot, ako mu župan pomaga, da stariši vzamejo svoje otroke iz slovenske šole in jih dadó v nemško. Slikal mu je s sladkimi besedami srečo, kakoršno bo od te nemške šole imela vsa občina. Občinski predstojnik pa mu drugega ni obljubil, kakor to, da vso stvar sporoči občinskemu odboru.

In zopet je bil naš gospod župnik, ki se je ustavil nevarnosti. Poznal je dobro omahljivost nekaterih seljanov, katerim bi bila prijala baronova ponudba, zato se je uprl temu daru. Z vnetimi besedami je razlagal ljudem, da bi se pregrešili nad svojimi koristmi, ko bi vsprejeli ponudbo oblastnega barona. S tem bi popačili slovenske otroke, naučili bi se v taki šoli jako malo, pač pa bi ti otroci pozneje zaničevali svoje stariše, kakor uči žalostna izkušnja. S solznimi očmi je prosil župljane, naj se ne dadó preslepiti, ampak trdni ostanejo v svoji govorici in v svoji veri, naj povedó za vselej gospodu baronu, da ne marajo takih darov. Sneg in led se otajata, rodoljubna beseda je segla vsem globoko v srce. Izvolili so dva odbornika v odposlanstvo: gospoda župnika in župana, naj nazonanita baronu, da ga občina dostojno zahvaljuje za njegovo namero. Baron se je togotil, divjal, rekoč: „Vem, odkodi veje ta veter — toda o tej stvari nismo govorili še zadnje besede.“

Ni še minulo od te dôbe štirinajst dnij, ko je župnik prejel uradni dopis, v katerem se mu je priporočalo in naročalo, naj zaradi starosti prosi za pokoj. Mož je to tudi storil. S tresočim glasom je oznanil nekaj nedelj pozneje s propovednice, da se bo sedaj po petdesetih letih ločil od občine, katera je bila njegovemu srcu takó draga in mila. Pozval je s prijateljskimi besedami, naj prihodnjo nedeljo pridejo vsi, stari in mladi, v cerkev, da se posloví od njih.

Prišla je sobota, predvečer onemu dnevju, ko nas je imel za vselej ostaviti naš gospod župnik. Povsodi so se pripravljali, da izkažejo častitljivemu starčku dostojnim načinom svoje spoštovanje in ljubezen, da mu javno osvedočíjo, kako malo marajo za barona Alfreda in njegove nakane. Misel na to težko ločitev, na usodno trenutje, izvabila je marsikomu solze — vsi so vedeli že naprej, da še nikoli, ni prej ni slej, ni videla cerkev naša toli odkritosrčnih solz, ne čula toli bolečnih vzdihov, — kakor bo jutri. Koprneli smo čuti zopet prirsčne besede na

svetem kraju, — a žalovali smo, da izgubimo dobrega pastirja. Kdo vé, ali se je razven barona Alfreda v naši vasi vlegel kak človek mirno in zadovoljno k počitku!

IV.

Bilo je lepo jutro. Žarno solnce je sijalo na božjo prirodo, zeleneče travnike in temne gozde. Zadonel je zvon v pozdrav Mariji.

V hipu je bilo vse živo po vasi. Po kočah so se napravljali praznično; danes je moral vsak v cerkev, da vidi še jedenkrat duhovnega očeta.

Kar se začuje jék malega zvona; v prenehljajih je pozvanjal zvon umirajočih, da se je vsakomur krčilo srcé. Mnogi so hiteli na vas. V tem trenutku je vsakogar prešinila misel, — katere si ni upal izgovoriti. Bali smo se reči to, kar smo slutili, in skoro odveč je bilo, ko nam je pošepetal cerkvenik: „Naš gospod župnik!“

Starček ni mogel zatreti boli, katera je pretresla njegovo srce, — da se mora posloviti od nas. Videzno zdrav je legel zadnjikrat v soboto k počitku — zjutraj so ga našli mrtvega.

Kakor sence so se plazili seljani drug za drugim, da se sami poslové od onega, komur ni bilo več moči v življenju, da se posloví od njih. Poljubljali so njegovo darežljivo desnico, pa jo tudi neprestano rosili s solzami odkritosrčnega žalja.

Ko se je pogrebni sprevod iz župnišča pomikal proti cerkvi, pridrvila je z gradú kočija barona Alfreda in dirjala dalje preko vasi. Kam, — ni vedel nihče. Morda je baron bežal pred svojo lastno vestjo.

* * *

Minulo je od te dôbe deset let. Župnija naša je dobila novega duhovnika, toda dobrega, starega pokojnega župnika se vedno spominjamo. In baš ta blag spomin je vzrok, da se doslej pri nas ni vgnezdila tuja šola in da nam baron Alfred ni izbil iz glave slovenščine, dragega nam materinega jezika.

Ob Balkanu.

(Spomini iz Bolgarije. — Spisal Jos. Repina.)

(Dalje.)

Dospevša s Pedrom na trato v gozdu, sva privezala ondi najprvo Julesovega in Ilijinega konja, katera sva bila vzela s seboj, ker tu je bilo zanja varnejše in tudi obilo pašé, potem pa krenila po sledi, katero je bil zapustil Pedro,

drveč za Grkom. Po gozdu je bilo sedaj svetlo, in mogla sva vse natančno videti.

Kakih petsto korakov daleč sva dobro razločevala utiske kopit Grkovega konja od utiskov Španjolovega, kateri so bili drobnejši; zatem je pa prvih nakrat zmanjkalo. Bilo je to na tratici, krog in krog obdani od mogočnih hra-